

בפניו, ונמצא שאף ללא פעולת המסירה היה הנזק נעשה מאליו, ובמסירת השור לבית דין על ידי השומר לא נעשה כל נזק. הגמרא מביאה מקור לשיטת רבנן שאין גומרים את דינו של השור אלא בפניו: מבארת הגמרא: **מאי טעמא דר' רבנן** שסוברים שאין גומרים את דינו של השור למיתה אלא בפניו, שנאמר (שמות כא כט) **'השור יסקל וגם בעליו יות'**, וממה שהקיש הכתוב את דינם לומדים **במיתת בעלים כך מיתת השור**, מה בעלים אין דינם נגמר למיתה בבית דין אלא בפניהם, שנאמר (במדבר לה יב) **'ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט'**, כלומר שהוא עצמו נדרש לעמוד לפני הסנהדרין בשעה שגומרים את דינו, **אף שור** אין בית דין גומרים את דינו אלא בפניו. **ורבי יעקב** שסובר גומרים את דינו של השור למיתה אף שלא בפניו, והחיקש אינו נאמר לענין זה, משום שלדעתו יש חילוק ביניהם, **דבשלמא דין הבעלים צריך להגמר בפניהם משום שגני טענה גינהו**, ויתכן שיטענו טענה שתזכר בדין, **אלא שור בר טענתא הוא**. שנינו במשנה, **מסרו לשומר חנם ולשואל בו** נכנסו במקום הבעלים להתחייב בתשלום נזקי השור: הגמרא מבררת באיזה שמירה נאמר דין זה: **תנו רבנן, ארבעה נכנסו תחת הבעלים להתחייב בתשלומי נזק כמותם, ואילו הו', שומר חנם ושואל נושא שור והשוכר, אם הרגו – אם השוורים שהרגו הם תמיין, נהרגין ובעלים פטורין מן הכופר**, ואם הם מועדין, נהרגין ובעלים משלמין את הכופר. ומסיימת הברייתא: **וכיון שהשור הומת ואינו מוחזר לבעליו תיבין** השוורים לתחייב דמי שור לבעליו, חזין משומר חנם שפטור מלהחזיר את דמיו. מבררת הגמרא באיזה שמירה מדברת הברייתא: **אמר, היכי דמי, אי דנפריה** – אם מדובר ששומר את השור שמירה מעולה שלא יזיק, מדוע פוטרת הברייתא רק את השומר חנם מלהחזיר את דמיו, **אפילו בוליהו שומרים ומלבד שואל נמי ליפטריו** מלהחזיר את דמי השור, **ואי דלא נפריה** כראוי, **אפילו שומר חנם ניתיב להחזיר את דמיו**, כיון שפשע בשמירתו, ושומר חנם חייב על נזק שנעשה מחמת פשיעתו. **אמר, הכא במאי עסקינן דנפריה שמירה פחותה**, דהיינו שנעל בפניה דלת הראויה לעמוד ברוח מצויה, **ולא נפריה שמירה מעולה**, ומעתה מובן, **דשומר חנם פטור מלהחזיר את דמי השור לפי שכלתה לו שמירתו** – די לו בשמירה פחותה ובוה מסתיימת חובתו, ואינו מחוייב בשמירה מעולה מזו, ולכן פטור מלהשיב לבעלים את דמי השור, מה שאין כן הנהך – שאר השומרים, **לא כלתה שמירתן** – לא די להם בשמירה פחותה, אלא חייבים להתחזק בשמירת השור, וכשלא עשו כן פשיעה היא בידם, ומחוייבים בהשבת דמי השור לבעלים. הגמרא מקשה על האוקימתא האמורה: **אמר, לפי הדברים האמורים יקשה במאי** – כדעת מי את הברייתא, **אי כדעת רבי מאיר** שסובר (להלן ע"ב) שלמועד לא די בשמירה פחותה, ולכן מחייבת הברייתא את הבעלים בתשלום כופר, יהיה קשה המשך הברייתא שפוטרת רק שומר חנם מהחזר דמי השור לבעלים,

הרי הוא **מבור** ויכול הקונה לחרוש בו עד שיגמר דינו לסקילה, ואם הקדישו הרי הוא **מוקדש**, ואם שחטו, **בשרו מותר** באכילה. וכן אם נגח והמית אדם בעדרו אצל השומר והחזירו **שומר לבית בעליו**, הרי הוא **מוחזר** ופטור השומר מלשלם לבעלים. אבל אם **משגגמר דינו לסקילה מבור, אינו מבור**, ואם הקדישו, **אינו מוקדש**, ואם שחטו, **בשרו אסור** באכילה. וכן אם נגח והמית אדם בעדרו אצל השומר ונגמר דינו לסקילה ולאחר מכן החזירו **שומר לבית בעליו, אינו מוחזר** כיון שבשעת החזרתו אסור בהנאה. **רבי יעקב אומר, אף אם משגגמר דינו** ונאסר בהנאה החזירו **השומר לבעליו**, הרי הוא **מוחזר**, ופטור מלשלם לבעלים את דמיו.

מבררת הגמרא במה נחלקו רבנן ורבי יעקב: **לימא בהא קמיפלגי, דרבנן סברי אין אומרים באיפרי הנאה הרי שלף לפניה, כלומר שדבר שנאסר בהנאה בעודו בבית השומר מחמת פשיעתו, השבת הדבר אינה נחשבת השבה**, ואינו נפטר אלא בתשלום דמי הדבר שנאסר, **ורבי יעקב סבר אומרים באיפרי הנאה הרי שלף לפניה, כלומר שהשומר יכול להשיב את הדבר כמות שהוא**, ופטור מלשלם דמיו. הגמרא דוחה שאין להעמיד מחלוקתם בכך: **אמר רבה, דבולי עלמא** – רבנן ורבי יעקב סוברים שאומרים באיפרי הנאה הרי שלף לפניה, **דאם בן שרבנן סוברים שהשומר אינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך, נפלוג רבנן על רבי יעקב גם לענין חמין בפסח**, כלומר, אם גזל חמין קודם הפסח ונתחייב בהשבתו, ועבר עליו הפסח ונאסר בהנאה, יסברו רבנן שאין הגזל יכול להשיבו אחר הפסח ולומר הרי שלך לפניך, ואילו להלן (צח) **בברייתא שנינו**, **גזל חמין ועבר עליו הפסח וכו' ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך**, אבל משנגמר דינו לא, ומוכח שהברייתא סוברת כדעת חכמים שמחלקים בין נגמר דינו של השור לסקילה ללא נגמר, ואילו לענין חמין שעבר עליו הפסח מודים חכמים שיכול לומר לבעלים הרי שלך לפניך ופטור מלשלם, כיון שהוא איסור הנאה הבא מאליו. ונמצא שאי אפשר לתלות את מחלוקתם בזה.

הגמרא מבארת את מחלוקתם באופן אחר: **אלא הכא נידון מחלוקתם** הוא מה דינו של שומר שתפש את השור והביאו בידי לבית דין על מנת שיגמרו את דינו, האם חייב לשלם לבעליו את דמי השור או לא, ובגמריין דינו של שור לסקילה שלא בפניו קמיפלגי, **דרבנן סברי אין בית דין גומריין דינו של שור לסקילה אלא בפניו**, ולדעתם חייב השומר לשלם את דמי השור לבעלים משום **דאמר ליה מפקיד לשומר, אי אהדרתיה ניהלי תהו מעריקנא ליה לאגמא** – אם היית מחזירו אלי הייתי מבריחו לאגם באופן שבית דין לא היו יכולים לגמור את דינו לסקילה ולא היה נאסר, אבל **השתא אתפשתיה לתוראי בידא דלא וקילנא לאשתעוויי דינא בהדיה** – התפסת ו- מסרת את שורי בידים ליד בית דין שאיני יכול לעמוד כנגדם בדין, ונחשב הדבר כאילו הוקתו בידים ממש. **ורבי יעקב סבר גומריין דינו של שור אפילו שלא בפניו**, ולכן פטור השומר מתשלומין, **דאמר ליה שומר למפקיד סוף סוף מיגמר הוין גמרי ליה בית דין לדינא** של השור אפילו שלא

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מחי' תמוז בענין שאינו יודע יום היארצייט של אביו ז"ל. הנה יתייעץ בזה עם אנ"ש והם יתדברו עם אמו תחי' לברר היום שיש לומר שהוא היותר קרוב להיארצייט, ולקבוע בו.

בהנוגע למי"ש אודות הנחת תפילין למלאת לו י"ב שנה. הנה אף שמובא מנהג כזה אבל לא

המשך בעמוד הבא

בבא קמא דף מה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קעט

גמרא

ביאור טעמי המחלוקת בין רבי מאיר לרבי יהודה: מבררת הגמרא: **מאי טעמא דרבי מאיר** שסובר בין תם ובין מועד צריכים שמירה מעולה. **קסבר, סתם שנוורים לאו בחזקת שימור קיימי**, כלומר, אין דרך אדם לשמור על שורו שלא יזיק, ואמר **רחמנא** שבאופן זה שור תם יתחייב בתשלומין, כדי שמוזה נלמד **דינביע ליה** שמירה פחותה על מנת לפטור מן התשלומין, כלומר, מאחר והתורה חייבה שור תם שאינו שומר כלל בתשלומין, יש ללמוד מכך שכל ששמרו אפילו שמירה פחותה פטור, **הדר אמר רחמנא וילא ישמרנו בעליז לגבי מועד**, כדי ללמד דנביע ליה למועד שמירה מעולה. ולאחר שלמדנו חיוב שמירה מעולה שיהיה מוסף רבי מאיר ויליף בגזירה שווה נגזירה האמורה לגבי תם מנגיחה האמורה לגבי מועד, שאף התם צריך שמירה מעולה. **רבי יהודה סבר סתם שנוורים בחזקת שימור קיימי** כלומר, דרך בני אדם לשמור על שורם שמירה פחותה שלא יזיק, ואמר **רחמנא** שור תם נשלם כדי שמוזה נלמד דנביע ליה שמירה מעולה ולא די בשמירה הפחותה המצויה, **והדר אמר רחמנא וילא ישמרנו בעליז לגבי שור מועד** כדי ללמד דנביע ליה לשור מועד שמירה מעולה, ונמצא דהווי ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, ומה בא הכתוב למעט, **מיעט הכתוב לשמירה מעולה** – שאין חיוב שמירה מעולה במועד.

שואלת הגמרא: **וכי תפיא** שלאחר שלמדנו הכתוב שתם צריך שמירה מעולה, נלמד בגזירה שווה נגיחה האמורה לגבי תם מנגיחה האמורה לגבי מועד שאף לתם די בשמירה פחותה. מיישבת הגמרא: **הא מיעט רחמנא במה שאמר וילא ישמרנו** לגבי שור מועד, ללמד שדי בשמירה פחותה לזה – למועד דווקא ולא לאחר – לתם. שואלת הגמרא: היאך ניתן למעט מ'לא ישמרנו' שור תם מחיוב שמירה מעולה, והא הכתוב ו'לא ישמרנו' מביע ליה ללאו, כלומר לחיוב בנזקי מועד אם לא שמרו הבעלים שמירה מעולה, ולדרוש ממנו ריבוי אחר ריבוי למעטו מחיוב זה. מיישבת הגמרא: **אם כן** שהכתוב אכן נאמר רק כדי לדרוש ממנו ריבוי אחר ריבוי במועד ולמעטו מחיוב שמירה מעולה, **בכתוב רחמנא וילא ישמרנו** לבד, **מאי וילא ישמרנו**, שמועד על מיעוט, אלא ודאי בא למעט לזה ולא לאחר.

הגמרא מביאה שיטה נוספת שאינה מחלקת בין תם למועד, ובשניהם די בשמירה פחותה: **תניא, רבי אליעזר בן יעקב אמר, אחד תם ואחד מועד ששמרו שמירה פחותה, פטור מתשלומי נזק**. מבררת הגמרא: **מאי טעמא**. ומבארת: רבי אליעזר בן יעקב סבר לה **כרבי יהודה דאמר שור מועד בשמירה פחותה סגי ליה**, ויליף רבי אליעזר בן יעקב בגזירה שווה 'נגיחה' האמורה לגבי תם ו'נגיחה' האמורה לגבי מועד, שאף לתם די בשמירה פחותה.

הגמרא מבארת את שיטת רבי יהודה: **אמר רב אדא בר אבהו, לא פטר רבי יהודה על נזקי שור מועד ששמרו בעליז שמירה פחותה, אלא רק צד העדאה שבו**, כלומר החלק שמחוייב בו מצד היותו מועד, אבל החלק שמחוייב בו מצד תפלות שהוא תשלום חצי נזק, **במקומה עומדת** – נותר בתמותו, ולא נתקם מתמות למועדות, ואין הבעלים נפטרים מחיוב זה בשמירה פחותה, וממילא שור מועד ששמרו שמירה פחותה ויצא והזיק חייב בחצי נזק.

דין שור שמועד לקרן אחת: **אמר רב, שור שנעשה מועד לקרן ומין, אינו מועד לקרן שמואל**, ואם נגז בקרנו השמאלית, דינו כתם שמשלם חצי נזק. ולפי זה יתכן צד תמות וצד מועדות בשור אחד. **אמר, אליאב דמאן** – כמי מהשיטות שנאמרו לגבי שמירת השור סובר רב. **אליאב דרבי מאיר, האמר רבי מאיר אחד שור תם ואחד שור מועד שמירה מעולה בעי, ואילו רב מחלק בין שמירת תם לשמירת מועד. ואי אליאב דרבי יהודה**, והשמיענו רב בשבוע אחד יש שתי סוגי שמירה, ואם שמרו שמירה פחותה והזיק בקרן שמועד לא חצי כיון שדי לו למועד בשמירה פחותה, ואם נגז בקרן שמאלית חייב פטור נזק כיון שלתם לא די בשמירה פחותה, אם כן **מאי אריא קרן שמואל** – מדוע הוצרך להשמיענו חילוק זה בין קרן ימין לשמאל, והרי אפילו

שכן רבי מאיר לשיטתו דאמר (ב"מ צה): **שוכר פשוט חנם דמי ודי לו בשמירה פחותה**, ואם כן ליתני בהמשך הברייתא 'וחייבין להחזיר דמי שור לבעליו חוץ משוכר חנם והשוכר' ואי כרבי יהודה להלן במשנה שמועד די לו בשמירה פחותה, ולשיטתו דאמר שוכר פנושא שוכר דמי ולכן מחייבת הברייתא את השוכר בדמי השור, יהיה קשה מדוע מועדן נהרגין ומשלמים את הכופר, והרי הוא סובר שדי להם בשמירה פחותה, ואם כן יתני הברייתא חוץ משוכר חנם וכולן במועדיו, פטורין לענין כופר, שהרי מדובר ששמרו את השור באופן הראוי לו.

הגמרא מתרצת בשני אופנים את הברייתא: אופן הראשון בביאור הגמרא: **אמר רב הונא בר חיננא, הא מני רבי אליעזר היא דאמר מועד אין מעולה לו אפילו שמירה מעולה אלא סבין** – מיתה, ולכן חייבים השומרים בכופר אף ששמרו שמירה פחותה, **ולענין שוכר סבר לה כרבי יהודה דאמר שוכר פנושא שוכר דמי ולא די לו בשמירה פחותה**. אופן נוסף בביאור הברייתא: **אפי' אמר, לעולם כרבי מאיר** שסובר שהמועד לא די לו בשמירה פחותה, ועל כן כולם חייבים בכופר כשממרו שמירה פחותה, והטעם שהברייתא לא פטרה גם את השוכר מדמי השור, הוא משום שרבי מאיר הוא זה שסובר שהשוכר דינו כשומר שוכר, **וכדמחליף רבה בר אבהו ותני, שוכר כיצד משלם, רבי מאיר אומר פשוט שוכר רבי יהודה אומר פשוט חנם**, ונמצא שהברייתא כולה סוברת כרבי מאיר.

אמר רבי אלעזר, מסר שורו לשומר חנם, אם הזיק חייב השומר בתשלומי נזק, ואם הזיק פטור השומר מלשלם לבעלים את דמי נזק. הגמרא מבררת באיזה אופן אמור דינו של רבי אלעזר: **אמר, חיבי דמי, אי דקביל עליה שומר את שמירת נזקיו של השור, שלא יזיק ושלא יזיק, אפילו הזיק נמי ליחייב שומר, ואי דלא קביל עליה שומר את שמירת נזקיו של השור, אפילו הזיק נמי ליפטור השומר. אמר רבא, לעולם שקיבל עליו השומר את שמירת נזקיו, ולכן אם הזיק השור חייב השומר, אמנם יש להבין מדוע אם הזיק פטור השומר, והא **במאי עסקינן כגון שהכיר בו השומר שהוא שור נגזן** וקיבל עליו את שמירתו בסתם, וסתמא דמילתא, דלא איהו ומזיק אחריו קביל עליה – שלא יזיק הוא את אחרים קיבל על עצמו, מאחר והעלה אפשרות זו בדעתו, אבל דאמי אחריו – שוורים אחרים ומזיקי ליה לדידיה – ויזיקו לשור זה שהוא נגזן ואימתו מוטלת על האחרים, לא אפיק אדעתיה – לא העלה בדעתו, וממילא בקבלתו לא קבל עליו את שמירתו.**

משנה

בתורה נאמרו שני פסוקים בדבר חיובי שור תם ומועד שהזיקו. לגבי שור תם נאמר (שמות כא לה) **וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת, ומכרו את השור ההו' וקצו את כספו** וגו'. ולגבי שור מועד נאמר (שם כא לו) **או נודע כי שור נגז הוא מתמל שלשם ולא ישמרנו בעליו**, שלם שלם שור תחת השור' וגו'. המשנה מבארת באיזה שמירה מחוייבים הבעלים בתם ובמועד, שבהעדרה חייבים בתשלומי נזק, ושלש שיטות מחלוקת נשנו בזה.

קשרו בעליו במוסר – חבל העשוי גמי ונעל בפניו כראוי, כלומר כשיעור שיכולה הדלת לעמוד ברוח מצויה, והיינו שמירה פחותה, ואף על פי כן יצא והזיק, אחד שור תם ואחד שור מועד חייב השומר בתשלומי נזקיו, **כרבי מאיר. רבי יהודה אומר**, על נזקי שור תם, חייב השומר, ועל נזקי שור מועד פטור, **שנאמר** (שמות כא לו) **או נודע כי שור נגז הוא וגו' ולא ישמרנו בעליו שלם שלם** וגו', וכיון שהכתוב תלה את חיוב הבעלים בתוספת שמירה, הרי שכל שישנה שמירה ולו גם שמירה פחותה שוב אין לחייבו שהרי ושמור הוא זה, כלומר די לו למועד בשמירה פחותה, וכמו שיתבאר בגמרא. **רבי אליעזר אומר אין לו למועד אפשרות שמירה כלל אלא סבין** – מיתה, ואפילו אם שמרו שמירה מעולה ויצא והזיק, חייב על נזקי השור.

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שישי עמוד ב

1	בְּקֶרֶן יָמִין עֲצֻמָּה נִפְּי אֵית בִּיה צַד תַּמּוֹת וְאֵית בִּיה צַד מוֹעֲדָת, שֶׁכֵּן	7	אֶהְבֶּה שֶׁאִמַּר צַד תַּמּוֹת בַּמְקוֹמָה עוֹמְדָת, אֲלֵא גַם צַד תַּמּוֹת שְׁבוּ נִעְתָק
2	כְּאִמּוֹר צַד תַּמּוֹת בַּמְקוֹמָה עוֹמְדָת, נִמְצָא שֶׁאֵף בְּקֶרֶן אַחַת לְבַד מִצָּאנוּ	8	מִתַּמּוֹת וְנִכְנַס לְכָלֵּל הָעֵדָא, וְהִכִּי קָאָמַר רַב, שְׁדוּקָא בְּכִי הָאִי גִּוּוֹנָא
3	שְׁנֵי סוּגֵי שְׁמִירוֹת, לְגַבִּי צַד תַּמּוֹת לֹא דִי בְשִׁמְיָרָה פְּחוּתָה וּלְגַבִּי צַד	9	שֶׁקֶרֶן אַחַת תַּמָּה וְקֶרֶן אַחַת מוֹעֲדָת הוּא דְּמִשְׁפַּחַת בִּיה בְּשׁוֹר אַחַד צַד
4	מוֹעֲדוֹת דִּי בְשִׁמְיָרָה פְּחוּתָה, וְאִם כֵּן קֶשֶׁה מַה לִּימְדָנוּ רַב שֶׁנִּקְטַ חִילוּק	10	תַּמּוֹת וּמוֹעֲדָת, וְאִם שֶׁמֶר שְׁמִירָה פְּחוּתָה וְהִזִּיק בְּקֶרֶן יִמְנִית פְּטוֹר
5	זֶה בְּשֵׁנֵי קֶרְנִיִּים. אָמַרִי, לְעוֹלָם סוֹבֵר רַב פְּרָבִי יְהוּדָה שֶׁמִּחְלָק בֵּין חֵיּוֹב	11	לְגַמְרֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁלְמוֹעֵד דִּי בְשִׁמְיָרָה פְּחוּתָה, וְאִם הִזִּיק בְּקֶרֶן
6	שְׁמִירָת תָּם לְחֵיּוֹב שְׁמִירָת מוֹעֵד, וְלֹא סְבִירָא לִיה כְּדִרְבִּי אֲדָא פִּר	12	שְׁמֵאלִית מִשְׁלָם חֲצִי נֹזֵק כְּדִין תָּם,